

УДК 330.5

Задоя А.О., д.е.н., проф.

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

СТРУКТУРА ВВП ЗА ВИТРАТАМИ: ЯКУ МОДЕЛЬ ОБИРАТИ УКРАЇНІ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ?

У макроекономічних дослідженнях досить широко використовується показник валового внутрішнього продукту як для характеристики загальних результатів функціонування національної економіки, так і окремих її аспектів. Зокрема, структура ВВП за витратами дозволяє оцінити його розподіл на споживання та інвестиції, охарактеризувати співвідношення індивідуального та колективного споживання, з'ясувати роль зовнішньої торгівлі у формуванні рівня споживання у країні тощо. З одного боку, це важлива аналітична інформація. З іншого ж боку, обрана країною та чи інша структура використання ВВП чинить прямий вплив на рівень життя в країні, на економічну динаміку та міжнародну позицію. Сьогодні Україна уже готується не просто до повоєнної відбудови економіки, а до її формування на нових засадах, які б відповідали євроінтеграційним перспективам нашої країни. Тому проведення порівняльного аналізу структури використання ВВП в Україні та європейських країнах-членах ЄС, що є метою нашого дослідження, має допомогти з визначенням тієї моделі, до якої повинна рухатися наша економіка.

Для досягнення зазначеної мети нами проведено порівняльний аналіз показників використання ВВП в Україні та у 27 країнах-членах ЄС. Це дозволило як сформулювати ряд загальних висновків, так і виділити серед країн Євросоюзу ті, чия модель є найбільш цікавими для України (табл. 1).

Для країн Європейського Союзу є характерною наявність найрізноманітніших моделей використання ВВП, а тому не можна говорити про якусь, умовно кажучи, єдину «європейську модель». Частина країн обрала «посередницьку» модель, для якої є характерним значне перевищення обсягу

зовнішньої торгівлі над ВВП країни (типові представники – Нідерланди, Люксембург, Мальта). Вони мають значну питому вагу чистого експорту у ВВП та занижені показники кінцевого споживання. Інша група інвестиційно орієнтованих країн мають високі показники питомої ваги інвестицій у ВВП – 25-29% (типовим представником є Чехія). Ще одна група країн, яку умовно можна назвати споживацько-орієнтованою, намагається компенсувати невисокий обсяг ВВП на душу населення підвищеною питомою вагою споживацьких витрат в ньому (типовий представник – Греція).

Таблиця 1. Структура ВВП за витратами (у відсотках)*

Статті витрат	Україна	ЄС	Польща	Болгарія	Греція
Кінцеві споживчі витрати	85,9	73,0	75,1	77,2	89,5
- індивідуальні споживчі витрати	77,9	51,0	56,3	58,7	67,9
- колективні споживчі витрати	8,0	22,0	18,8	13,5	21,6
Валове нагромадження	12,2	22,0	17,0	16,3	13,3
Експорт	40,1	49,3	53,2	63,9	40,1
Імпорт	41,2	45,9	49,5	60,7	41,8
Чистий експорт	-1,1	3,4	3,7	3,2	-1,7

* Розраховано за: [1,2].

Якщо ж порівнювати структуру використання ВВП в Україні з країнами ЄС, то слід звернути увагу на наступне:

1. Хоча Україна досить часто розцінює економіку Польщі як взірць для наслідування, насправді ж структури використання ВВП у цих країнах практично не мають нічого спільного, що свідчить про насправді різні моделі, які в них використовують. Також можна було б зробити припущення про схожість української моделі з болгарською, як найближчою європейською країною у рейтингу за показником ВВП на душу населення. Однак і це припущення не знаходить підтвердження. Єдиною країною ЄС, яка має схожу з українською структуру використання ВВП є Греція. Ймовірніше за все, це стало результатом схожих кризових явищ, які спостерігалися в обох країнах у середині минулого

десятиліття. Однак навряд чи Україні варто продовжувати дотримуватися цієї моделі на наслідувати Грецію, оскільки остання долає кризу, використовуючи значні ресурси Європейського Союзу, яких Україна поки-що не має.

2. Українська модель є не просто споживацько-орієнтованою, а ще й орієнтованою саме на індивідуальне споживання: жодна країна ЄС не має такої високої питомої ваги індивідуального споживання та такої низької питомої ваги колективного споживання, як Україна. І це можна зрозуміти. Адже не маючи значних ресурсів, які визначаються показником ВВП на душу населення, Україна намагається забезпечити задоволення перш за все первинних потреб, що відбувається саме за рахунок індивідуального споживання. На колективне ж споживання просто не вистачає ресурсів. Можна вважати, що низька питома вага колективного споживання у ВВП є непрямим показником низького рівня розвитку країни.

3. Україна має найнижчу питому вагу валових нагромаджень (інвестицій) у ВВП порівняно з європейськими країнами. Темпи економічного зростання для країн рівня розвитку України значною мірою залежать саме від інвестицій.

Таким чином, Україна не може взяти за зразок жодну з існуючих європейських моделей використання ВВП. Вона має будувати власну, яка повинна зберегти значною мірою споживацьку орієнтацію, але доповнену залученням великих іноземних інвестицій, які б компенсували недостатність внутрішніх ресурсів. Крім того, потрібні будуть додаткові грантові та запозичені кошти для задоволення колективних потреб, оскільки без якісної освіти, науки та культури ефективний розвиток не є можливим.

Список використаних джерел:

1. Зведені національні рахунки за кварталами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/vvp/znr/arh_kvznr_2021_u.htm.
2. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.